

Üniversite Öğrencilerinde Kimlik Gelişimi: Kimlik Statülerinin Sosyal Sermaye ve Kimlik Sermayesi ile Olan İlişkisi

Gözde Özdikmenli-Demir
Muğla Üniversitesi

Bu araştırmada, beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri onların sosyal ve kimlik sermayeleri ile olan ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin altı farklı üniversitesinde okuyan toplam 985 (511 kız- 474 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ranjı 17.7 ile 27 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 21.7'dir. Araştırmada, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek, Çok Boyutlu Etkin Kişilik, Kendi Kendini Belirleme, Ebeveyne Yönelik Algılar ve Ego Kimlik Statüleri Ölçekleri ile Öğrenme Ortamı Anketi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular bu örneklemdenki üç farklı kimlik statüsünün (başarılı, erken bağlanmış ve kararsız) sosyal sermaye ve kimlik sermayesi bağımlı ölçümleri üzerinde temel etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Başarılı statüdeki gençler hem güven duygusu, arkadaş çevresi ve diğer insanlardan algılanan sosyal destek, ailesel sıcaklık ve destek, öğretim üyelerinden algılanan özerklik desteği gibi sosyal sermaye değişkenleri yönünden, hem de benlik saygısı ve yaşamda amaçlılık gibi kimlik sermayesi değişkenleri açısından en avantajlı grupta yer almışlardır. Erken bağlanmışlar ise kimi sosyal sermaye değişkenleri yönünden başarılı gruptan anlamlı olarak farklılaşmamakla beraber, kimlik sermayesi değişkenleri açısından başarılı statüdeki gruptan daha düşük puanlar elde etmişlerdir. Kararsız statüdeki gençler ise hem sahip oldukları sosyal sermaye hem de kimlik sermayesi kaynakları açısından en dezavantajlı konumdadırlar. Araştırma bulguları, kimlik gelişimi alanındaki bulgular doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: beliren yetişkinlik, kimlik statüleri, sosyal sermaye, kimlik sermayesi, kimlik gelişimi.

Identity Development of University Students: The relationships Among Identity Status, Social Capital, and Identity Capital

In this research university student emerging adults' identity statuses and its relationships with their social and identity capitals were investigated. The sample of this study consisted of 985 (511 female, 474 male) students from six different Turkish Universities. Their mean age was 21.7 (range = 17.7 to 27 years). Measurements were Multidimensional Scale of Perceived Social Support, The Multimeasure Agentic Personality Scale, Self-Determination Scale, Perceptions of Parents Scale, The Extended Objective Measure of Ego Identity Status (EOM-EIS-2), and The Learning Climate Questionnaire. Results showed that identity status had main effect on social and identity capital dependent variables. The participants in achieved status had highest scores in social capital resources like trust belief, friends', significant others', and family's social support, lecturer's autonomy support, mothers' warmth, involvement, and autonomy support. Besides, they had highest identity capital resources like self-esteem, and purpose in life. Foreclosed status participants were not so disadvantageous in social capital resources but they had lower scores on identity capital resources compared to their peers in achieved status. Moratorium status emerging adults were the most disadvantageous group in attaining social and identity capital resources among those three groups. Finding were discussed in terms of identity development research literature.

Keywords: emerging adulthood, identity status, social capital, identity capital, identity development.

Kimlik duygusunun kazanımı ergenliğin bitişini ve yetişkinliğe geçişi simgelemekte ve aynı zamanda sağlıklı bir yetişkin kimliği edinme toplumsal açıdan da büyük önem taşımaktadır. Kim olduğu, yaşadığı, yaşamdan neler beklediği, ilgilerinin ve yeteneklerinin neler olduğu sorularına yanıt arayan gencin bu sorularının yanıtlarını içinde yaşadığı geniş sosyal çevreden bağımsız olarak vermesi mümkün değildir. Özellikle küreselleşen günümüz toplumlarında ergenler çok geniş ve farklı sosyal çevrelerden etkilenmekte ve kimlik oluşumlarında bunların izleri görülmektedir. Farklı sosyal ortamlardan etkilenmesinin yanı sıra artan eğitim süresi, evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının yükselmesi gibi faktörler nedeniyle ergenlikten genç yetişkinliğe geçiş yaşı da

30'lu yaşlara kadar yükselmiştir. Gelişim psikologları bu nedenle ergenlik ile genç yetişkinlik arasındaki bu geçiş evresine "beliren yetişkinlik" (emerging adulthood) adını vermişlerdir (Arnett, 1998; 2000; 2001; 2005). Dolayısıyla kimlik duygusunun kazanımının da artık ergenliğin bitişiyile gerçekleşmediği ve 20'li yaşlar boyunca da devam eden ve birçok çevresel ve içsel faktörden etkilenen dinamik bir süreç olduğu kabul görmektedir. Bu araştırmada, beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerini etkileyen ve onların kimlik oluşumuna yön veren çevresel ve bireysel faktörler "sosyal sermaye" ve "kimlik sermayesi" kuramsal çerçeveleri içinde ele alınmış ve farklı kimlik statülerindeki gençlerin sosyal ve kimlik sermayeleri

açısından birbirlerinden hangi yönlerden farklılaştıkları incelenmeye çalışılmıştır.

Sosyal Sermaye

Bir sosyolog olan Pierre Bourdieu (1986) “sosyal sermaye”yi bireyin sahip olduğu sosyal rolleri, sosyal ağları, bulunduğu sosyal çevre içinde sahip olduğu kaynaklar ve bunlardan yararlanma kabiliyetleri olarak tanımlamaktadır. Field (2006)’e göre Bourdieu sosyal sermayeyi bireye destek sağlayan toplumsal ilişkiler ve bunlardan elde edilen kazanımlar olarak ele almaktadır. Diğer bir ifade ile, sosyal sermaye denilince bireyin içinde yaşadığı sosyal ilişkiler ağı ve bu ilişkiler ağı içinde yararlandığı gerçek ve potansiyel kaynakların tümü akla gelmektedir. Bourdieu, bireyi içinde yaşadığı sosyal çevreyi etkileyen ve ondan etkilenen bir varlık olarak ele almaktadır. Bu nedendir ki Bourdieu’nun (1986) kuramsal yaklaşımı ve kavramlaştırmaları sosyal gerçeklikle daha yakından bağlantılıdır ve özellikle de sosyoloji, eğitim ve psikoloji alanlarını birbirine bağlayan ortak bir araştırma alanı olma niteliğini taşımaktadır.

Sosyal sermaye, Putnam (2000) tarafından bireyin ve toplumun iyi oluşunu sağlayan olmazsa olmaz bir kaynak olarak tanımlanmaktadır. Putnam’a göre, bireyin yaşadığı çevreyi oluşturan sosyal ağ, benzer özellikte insanlardan oluşan gönüllü örgütlerle olan koşulsuz güvene dayalı bağlar ve bireyin çevresi yoluyla edindiği ve kişisel gelişimine katkısı olabilecek diğer tüm sosyal faktörler sosyal sermaye olarak nitelendirilmektedir. Cote (2005)’a göre kuşaktan kuşağa aktarılan bu işlevsel sosyal ağlar ve değerler günümüzün kapitalist ve yıkıcı piyasa ortamında mal-mülk aktarımı gibi maddesel bir aktarımdan ibaret olmaya başlamıştır. Aynı zamanda Cote bu sosyal ilişki ağındaki bağların ırk, cinsiyet vb. bazı sosyal kimlik benzerlikleri doğrultusunda kurulduğunu da ileri sürmektedir. Coleman (1990) ve Portes (1998) de sosyal sermayeyi aileden, okuldaki ve toplumsal düzeydeki tüm ilişkilerden elde edilen ürün olarak tanımlamaktadırlar. Bu sosyal ilişkiler ağı içinde bireyin çeşitli sosyal alanlardaki yeterliği artırılmakta, sağlıklı bir gelişim göstermesi sağlanmakta ve dayanıklılığını (resiliency) sağlayıcı destek sunulmaktadır.

Bireyin sahip olduğu güven inancı da bazı araştırmacılarca (Coleman, 1988; Fukuyama, 2000) sosyal sermayenin önemli bir bileşeni olarak ele alınmakta ve onun içinde yaşadığı toplumla bütünleşebilmesinde büyük role sahip olduğu düşünülmektedir. Bireyi çevreleyen sosyal ağ ve bu ağ içinde kurduğu ilişkilerin niteliği ise bireyin sosyal sermayesini artırıcı önemli bir unsurdur (Coleman, 1988). Aile, akraba ve akran ilişkileri bu sosyal ağ içindeki önemli ilişkisel kaynakları oluşturmaktadır. Özellikle gençler daha geniş çaptaki sosyal ağlardan ve toplumsal kurumlardan etkilenmektedirler. Yaşadıkları toplumun resmi ve resmi olmayan kuralları, politik rejim, toplumsal kurumlara duydukları güven düzeyi onların kendilerini güvende hissedip hissetmemeleri üzerinde önemli rol oynamaktadır.

Yukarıda “sosyal sermaye” yi tanımlayan belli başlı araştırmacıların da belirttiği gibi “sosyal sermaye” bireyin yakın çevresindeki insanlardan aldığı sosyal anlamdaki tüm destekleri ve sosyal ortamı içinde onun gelişimine olumlu katkıda bulunacak tüm kaynakları içeren bir güç olarak tanımlanmaktadır. Sosyal sermayenin görgül olarak da ölçülmeye çalışıldığı ve bu önemli değişkenin kimlik duygusu gibi bir takım sosyal ve psikolojik değişkenlerle olan bağının ele alındığı çalışmalar da mevcuttur. Bundan sonraki paragraflarda bu görgül araştırma bulgularına kısaca değinilecektir.

Bireyin gelişiminin her aşamasında vazgeçilmez bir öneme sahip olan sosyal sermayenin ergenlik ve yetişkinliğe geçişte de önemli bir rol oynaması kaçınılmazdır. King ve Furrow (2004) sosyal sermayeyi ebeveynlerle, arkadaşlarla ve diğer yetişkinlerle olan sosyal etkileşim, onlara duyulan güven, ortak değer ve amaç paylaşımı olarak tanımlamışlardır. Sosyal sermayenin ergenlerdeki yardımseverlik, diğerinin bakış açısını alma ve empati gibi ahlaki davranışsal sonuçlarla yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki gösterdiği saptanmıştır. Aynı zamanda sosyal sermayenin kimlik duygusunun gelişimi üzerindeki rolü de büyüktür. Aile ile kurulan ilişkilerin olumlu olması, aileden sosyal anlamda destek görme ve ihtiyaç duyduğu bilgiyi aileden alma gibi bireyin sosyal sermayesini güçlendirici unsurların varlığı ergenin başarılı bir kimlik statüsü geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Akman, 2007; Cakir ve Aydin, 2005). Ailenin ergenle kurduğu ilişkinin niteliği, onu yetiştirmede kullandığı ebeveynlik tarzı ergenin kimliği ile ilgili kuracağı bağlara büyük oranda katkıda bulunmaktadır.

Ailesel bazı faktörlerin yanı sıra gence destek sağlayıcı yeni sosyal ortamlar da (üniversitedeki arkadaşlar, katıldığı sosyal faaliyetler, üye olduğu gruplar, yaşadığı çevredeki sosyal olanaklar) önemli birer sosyal sermaye kaynağı olmaktadır. Sosyal sermaye açısından zengin olan ergenler daha az depresif semptom göstermekte ve benlik saygıları daha yüksek olmaktadır (Fitzpatrick, Piko, Wright ve LaGory, 2005). Üniversite öğrencileri ile yapılan bazı çalışmalarda özellikle üniversite ortamındaki ilişkilerin, öğretim üyelerinden algılanan özerklik desteğinin, okumakta olunan bölüm ve fakülteye yönelik algıların bireyin sahip olduğu psikososyal yeterliklerle ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur (Black ve Deci, 2000; Clifton, Perry, Adams Stubbs ve Roberts, 2004). Örneğin, Black ve Deci (2000) öğretim üyelerini kendi özerkliklerini destekleyici bulan gençlerin daha yüksek bir benlik düzenleme (self-regulation) ve benlik yeterliğine sahip oldukları, okudukları bölüme karşı daha yüksek bir ilgi ve memnuniyet duydukları, derslerinde daha başarılı oldukları ve kaygı düzeylerinin de daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Öğretim üyelerinden algılanan bu özerklik desteği özellikle de özerk benlik düzenlemesi daha düşük seviyede olan öğrencilerin özerkliği ve akademik başarıları ile daha güçlü bir pozitif ilişkiye sahiptir.

Yetişkinliğe geçiş sürecindeki gençler için hala önemini koruyan bir diğer sosyal sermaye kaynağı da elbette ki aileleridir. Ebeveynlerin sahip oldukları

değerlerin, çocuk yetiştirme şekillerinin, çocuğa sundukları sosyal destek ve çocukla kurdukları iletişimin türünün, çocukların kimlik gelişimi sürecinde önemli etkiye sahip olduğu görülmektedir (Adams, Berzonsky ve Keating, 2006; Akman, 2007; Berzonsky ve Kuk, 2000; 2005; Cakir ve Aydın, 2005). Adams ve ark. (2006) özellikle algılanan aile ortamının ve üniversite ortamındaki ilişkilerin niteliğinin gençlerin kimlik yapılanması ve ego gelişimleri üzerinde önemli etkilerinin olduğunu bulmuşlardır. Üniversite ortamındaki ilişkilerinde iyi olan ve aile ortamında da kendini ifade edebilen gençlerin, kimliklerini şekillendirirken daha keşifçi davrandıkları, seçenekleri daha bilinçli bir biçimde değerlendirerek kararlarını aldıkları saptanmıştır. Akman (2007) üniversite öğrencilerinin kimlik statülerini ve bununla ilgili ailesel faktörleri incelediği çalışmasında, aile içindeki ilişkileri duyarısız ve tutarsız olarak gören katılımcıların başarılı kimlik statüsü puanlarının düşük olduğunu, kararsız ve kargaşalı kimlik statüsü puanlarının ise yüksek olduğunu bulmuştur. Yazının bundan sonraki kısmında kimlik gelişimi açısından çok önemli bir diğer kavram olan “kimlik sermayesi” kavramlarına değinilecek ve kimlik sermayesinin gençlerin kimlik gelişimlerine olan katkıları ile ilgili araştırma bulgularına yer verilecektir.

Kimlik Sermayesi

Kimlik sermayesi, bireyin, yaşamı ile ilgili kritik kararları vermedeki psikososyal yetenekleri ve zihinsel kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Cote, 1997; 2005). Cote'a göre kimlik sermayesi bireyin kendinde var olan ve davranışlarına yön veren içsel güçlerdir. Benlik saygısı, yaşamdaki amaçlılık, içsel kontrol odağına sahip olma ve benlik yeterliği (self-efficacy) gibi değişkenler genellikle kimlik sermayesi tanımı altında ele alınmaktadır. Kimlik sermayesi kapsamında ele alınan bu değerler aslında aynı zamanda bireye, karşılaşılabileceği çeşitli sosyal, mesleki ve kişisel engellerle uygun bilişsel yollarla başa çıkmada önemli bir ego gücü de sağlamaktadır. Böyle olunca, kimlik sermayesini oluşumu da sosyal çevreden bağımsız olarak düşünülmemektedir. Sosyal çevre, bu çevre içinde bireyin edindiği sosyal bağlar onun sosyal sermayesini oluşturmada ve kimlik sermayesi de bu bağlantılar ağı içinde şekillenmektedir. Cote (2005)'a göre kimlik sermayesi ya da sosyal sermaye açısından sahip olunan yetersizlikler yalnızlaşma veya marjinalleşme gibi önemli kimlik problemlerini de beraberinde getirebilmektedir.

Kimlik sermayesi ile ilişkili olan değişkenlerin incelendiği araştırmalarda kimlik sermayesi açısından yüksek seviyede olan bireylerin aynı zamanda daha sağlıklı bir kimlik gelişimi gösterdiği görülmektedir. Cote ve Schwartz (2002) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında hem ideolojik hem de kişilerarası düzeyde başarılı kimlik statüsüne sahip olan öğrencilerin kimlik sermayesi açısından da daha üst seviyede olduğunu bulmuşlardır. Özellikle de kararsız ve kargaşalı kimlik statülerine sahip olan gençler kimlik sermayesi açısından daha düşük yeterliklere sahip

olmaktadırlar. Cote (1997) bir grup üniversite öğrencisini iki yıl arayla incelediği ve sosyal çevre ile kimlik şekillenmesi arasındaki ilişkilerle ilgilendiği araştırmasında genel olarak iki yıllık üniversite yaşantısı sonucunda bireylerin kimlik sermayelerinde anlamlı bir değişim olmadığını bulmuştur. Ancak kız öğrenciler ve özellikle de kendini yetişkin hissetme açısından düşük puanlara sahip olanlarının zaman içinde kendilerini bu açıdan daha olgunlaştırdıkları ve daha yüksek bir kimlik sermayesine sahip oldukları görülmüştür. Bireyin sahip olduğu kimlik sermayesi ve bunun kimlik statüleri ve kimlik yönelimi ile olan ilişkisini inceleyen diğer önemli bir çalışmada (Schwartz, Cote ve Arnett, 2005) yüksek benlik saygısı, yaşam amacı, içsel benlik kontrolü ve ego gücüne sahip üniversite öğrencilerinin kimliğin ideolojik ve kişilerarası ilişkiler boyutlarında başarılı bağlanmalar kurabildikleri bulunmuştur. Aynı zamanda kimlik sermayesi, kararsız/kargaşalı kimlik statüleri ile de negatif yönde ilişkilidir.

Cote (1997), kimlik sermayesini geliştirmiş olduğu “Çok Boyutlu Etkin Kişilik Ölçeği” (The Multimeasure Agentic Personality Scale, MAPS 20) ile ölçmekte ve kimlik sermayesinin işe vuruk tanımını bu şekilde yapmaktadır. Oysa özerklik gelişimi de yetişkinliğe geçiş süreci üzerinde önemli bir role sahiptir. Kendi kararlarını verebilme becerisi gelişmiş, diğer insanlardan bağımsız olarak davranabilen kişilerin kendini yetişkin olarak hissetme ve yetişkin rolleri alma açısından da daha üst seviyede oldukları bulunmuştur (Shanahan, 2000). Gencin içinde yaşadığı sosyal yapılardan bağımsız olmayan bu özerkleşme süreci onun yetişkinliğe geçişindeki en önemli dinamiklerden biridir. Dolayısıyla bu araştırmada “kimlik sermayesi” kavramı çerçevesinde Cote (1997; 2005)'un ortaya koyduğu benlik saygısı, benlik yeterliği, iç kontrol odaklılık ve yaşamda amaçlılık değişkenlerinin yanı sıra “özerklik” (autonomy) de ele alınmıştır. Özerklik değişkeni daha önce Sheldon ve Deci (1996) tarafından ele alınan “Kendi Kendini Belirleme Ölçeği” (Self-Determination Scale, SDS) ile ölçülmüş ve kimlik sermayesinin bir diğer önemli bileşeni olarak ele alınmıştır.

Görüldüğü gibi hem sosyal sermaye kadar kimlik sermayesi de gençlerin kimlik gelişimleri üzerinde önemli rollere sahiptir. Ancak sosyal sermaye üzerinde daha fazla araştırmalar yapılmış bir kavram olmakla birlikte, kimlik sermayesi kavramı görece olarak daha yenidir ve üzerinde daha kapsamlı araştırmalar yapılması gerekmektedir. Ayrıca yetişkinliğe geçiş sürecindeki bireylerin kimlik şekillenmelerini etkileyen faktörler incelenirken hem sosyal hem de kimlik sermayelerinin bir arada ele alınarak incelendiği araştırmalar da yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla bu araştırma, kimliği etkileyen hem dışsal hem de içsel birçok faktörü ele alması ve bunu yaparken iki temel kuramsal çerçeveden (sosyal sermaye ve kimlik sermayesi) yararlanması açısından oldukça büyük bir önem taşımaktadır.

Araştırmanın Hipotezleri

Buraya kadar özetlenmeye çalışılan araştırma bulgularına dayanarak, bireyin birçok olumlu ve olumsuz davranışı ile ilişkili olan “sosyal sermaye” ve “kimlik sermayesi” değişkenlerinin aynı zamanda onun kimlik gelişimi üzerinde de önemli bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada kimlik statüleri, gelişim psikolojisinde sık olarak kullanılan Marcia (1966; 1980)’nın kimlik statüleri sınıflaması ve buna yönelik geliştirmiş olduğu “Ego Kimlik Statüleri Ölçeği” (EOM-EIS-2) kullanılarak ölçülmüştür. Farklı kimlik statülerinde yer alan üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye ve kimlik sermayesi değişkenleri açısından hangi düzeyde yer aldıkları aşağıdaki araştırma hipotezleri doğrultusunda incelenmiştir:

Hipotez 1: Olumlu kimlik statüleri olarak kabul edilen başarılı ve kararsız kimlik statüsündeki ergenler, olumsuz kimlik statüleri olarak kabul edilen erken bağlanmış ve kargaşalı kimlik statüsündeki ergenlere göre sosyal sermaye boyutlarında daha yüksek puanlara sahip olacaklardır.

Hipotez 2: Olumlu kimlik statüleri olarak kabul edilen başarılı ve kararsız kimlik statüsündeki ergenler, olumsuz kimlik statüleri olarak kabul edilen erken bağlanmış ve kargaşalı kimlik statüsündeki ergenlere göre kimlik sermayesi boyutlarında daha yüksek puanlara sahip olacaklardır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi (n = 400), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (n = 119), Pamukkale Üniversitesi (n = 191), Cumhuriyet Üniversitesi (n = 89), Dicle Üniversitesi (n = 90) ve Kastamonu Üniversitesi’nin (n = 96) çeşitli bölümlerinde okumakta olan toplam 985 (511 kız- 474 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 17.7 ile 27 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 21.7’dir. Örneklemdaki dağılıma üniversitede okudukları yıla göre bakıldığında katılımcıların 83’ünün (%8.4) 1. yıl, 278’inin (%28.2) 2. yıl, 359’unun (%36.4) 3. yıl, 217’sinin (%22) 4. yıl ve 48’inin (%4.9) 5. yıl ve üstünde olduğu saptanmıştır. Katılımcıların annelerinin toplam eğitim yılı ortalaması 7.8 (S = 4.8), babalarının ise 10 (S = 4.7) olarak belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Bu formda ailenin gelir düzeyi, anne ve babalarının eğitim seviyesi gibi demografik soruların yanı sıra katılımcıların barınma koşullarına yönelik algıları, üniversite memnuniyetleri, ailelerine, akranlarına ve öğretim üyelerine duydukları güven inancı ile ilgili sorular yer almaktadır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Multidimensional Scale of Perceived Social Support-MSPSS): Zimet, Dahlen, Zimet ve Farley (1988)

tarafından geliştirilen ve aile, arkadaş ve özel bir insandan alınan sosyal desteği ölçen üç alt boyuta sahip bu ölçek 12 maddeden oluşan 7 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin ülkemizdeki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından gerçekleştirilmiş ve Duru (2007) üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde ölçeğin psikometrik özelliklerini yeniden sınamıştır. Orijinal ölçekte Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri aile, arkadaş ve özel insan (significant other) alt boyutları için sırasıyla .91, .87, .85’tir. Eker ve ark. (2001) aile, arkadaş ve özel insan alt boyutları için sırasıyla .85, .88 ve .92 güvenilirlik değeri bulmuşlardır. Duru (2007) ise aynı alt boyutlar için sırasıyla .85, .88 ve .90 içtutarlık katsayısı elde etmiştir. Ayrıca ölçek için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin faktör yapısının tatmin edici sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir (Duru, 2007). Ölçeğin bu çalışmadaki örneklemden (n = 985) elde edilen güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı cinsinden aile, arkadaşlar ve özel bir insan alt boyutları için sırasıyla: .84, .89 ve .94 olarak bulunmuştur.

Öğrenme Ortamı Anketi (The Learning Climate Questionnaire, LCQ): Williams ve Deci (1996) tarafından geliştirilen ve 15 maddeden oluşan 7 dereceli likert tarzı ölçek üniversite öğrencilerinin dersine giren öğretim üyeleri tarafından özerk davranışları yönünde ne derece teşvik edildiklerini ölçmektedir. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar katılımcıların öğretim üyelerinden yüksek derecede özerklik yönünde destek aldıklarını göstermektedir. Tek faktörden oluşan bu ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .96 olup ölçeğin tüm maddelerinin tek faktörde varyansın %66’sını açıkladığı bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik-güvenirliği bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmiş (N = 985) ve $\alpha = .95$ olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyonları .70’in üzerinde ve tek faktörün varyansı açıklama oranı %61’dir.

Çok Boyutlu Etkin Kişilik Ölçeği (The Multimeasure Agentive Personality Scale, MAPS 20): Cote (1997) tarafından geliştirilen bu ölçek daha sonra yine Cote (kişisel iletişim, 2007) tarafından yeniden düzenlenmiş ve 20 maddeden oluşan son şekli hazırlanmıştır. Bu ölçekte: Benlik saygısı, yaşamda amaçlılık, iç kontrol odaklılık ve benlik yeterliği olmak üzere 4 boyut yer almaktadır. Orijinal ölçekten elde edilen genel Cronbach Alfa değeri .73’tür ve alt ölçekler için güvenilirlik katsayıları .61 ile .75 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türk örneklemindeki psikometrik özellikleri bu araştırma kapsamında sınanmıştır. İç tutarlık katsayıları: benlik saygısı $\alpha = .64$, yaşamda amaçlılık $\alpha = .75$, iç kontrol odaklılık $\alpha = .62$ ve benlik yeterliği $\alpha = .65$ ve ölçeğin tümü için $\alpha = .77$ ’dir.

Kendi Kendini Belirleme Ölçeği (Self-Determination Scale, SDS): Sheldon ve Deci (1996) tarafından geliştirilen ve 10 maddeden oluşan 5’li Likert tarzı olan bu ölçekte bireyin sahip olduğu özerklik düzeyi ölçülmektedir. Kendi Kendini Belirleme Ölçeği bazı çalışmalarda (örn: Sheldon, Ryan ve Reis, 1996) özerkliğin de ölçümü olarak kullanılmaktadır. Ölçeğin çeşitli örneklemlerdeki Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .85 ile .93 arasında değişmektedir ve test tekrar

test güvenilirliği de .77'dir. Ölçek iki faktörden oluşmaktadır: (1) Kendi duygularının ve benliğinin farkında olma, (2) Seçim yapmaya yönelik algılar. Ölçeğin Türk örneklemindeki geçerlik ve güvenilirliği bu araştırma kapsamında yapılmıştır. Ölçeğin 2 boyutu için elde edilen Cronbach Alfa değerleri sırasıyla .69 ve .73'tür.

Ebeveyne Yönelik Algılar Ölçeği (Perceptions of Parents Scales-Form for College Students): Üniversite öğrencilerinin ebeveynlerine yönelik algılarını ölçen ve anneye yönelik 21 ve babaya yönelik 21 soru olmak üzere toplam 42 sorudan oluşan 7 dereceli Likert tarzı ölçek Ryan ve Deci (2007) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte hem anne ve hem de baba için algılanan: katılım (involvement), özerklik desteği (autonomy support) ve sıcaklık (warmth) alt boyutları bulunan bu ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışması bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmiştir. 985 katılımcıyla asıl çalışmadan elde edilen içtutarlık katsayıları: Anne katılım $\alpha = .82$, özerklik desteği $\alpha = .83$, sıcaklık $\alpha = .82$ 'dir.

Ego Kimlik Statüleri Ölçeği (The Extended Objective Measure of Ego Identity Status, EOM-EIS-2): Marcia'nın kimlik statüleri ile ilgili kuramsal açıklamaları temel alınarak Grotevant ve Adams (1984) tarafından geliştirilen ve Bennion ve Adams (1986) tarafından tekrar gözden geçirilip düzeltilen bu ölçek 64 maddeden oluşmaktadır ve 6'lı likert türündedir. Bu ölçekte ideolojik ve kişilerarası kimlik statüleri alanlarındaki başarılı, erken bağlanmış, kararsız ve kargaşalı olmak üzere dört alt boyuttaki kimlik statüleri ölçülmektedir. Ölçeğin ülkemizdeki ilk çevirisi ve geçerlik-güvenirlik çalışması Eryüksel (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Son dönemde ise Oskay (1998) tarafından tekrar geçerlik-güvenirlik analizleri yapılmıştır ve Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla .75, .73, .84 ve .54 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlikleri ise sırasıyla .72, .77, .81 ve .79'dur (Akt. Cakir ve Aydın, 2005). Bu çalışma kapsamında ölçeğin faktör yapısı ve geçerlik-güvenirlik analizleri 985 katılımcıdan oluşan örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulanan Varimax Rotasyonu ile ölçeğin 4 faktörle varyansın ancak %26'sını açıklayabilecek güçte olduğu ve birçok maddenin de birden fazla faktör altında yer aldığı ya da faktör yükünün .30'un altında olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine ölçeğin ideolojik (32 madde) ve kişilerarası (32 madde) temel boyutlarının her biri için ayrı ayrı faktör analizi yapmanın daha uygun olabileceği düşünülmüştür. Ancak bu durumda da maddeler dört faktör altında ayrılmayınca, 64 maddelik orijinal ölçekteki kararsız ve kargaşalı boyutlarındaki maddelerin genellikle bir arada yüklendiği için bu iki boyutun tek bir faktörde ele alınmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir. EOM-EIS-2 ölçeğinin tümünün 45 madde için 3 kimlik statülerine göre Cronbach Alfa değerleri: erken bağlanmış ($\alpha = .86$), başarılı ($\alpha = .77$) ve kararsız ($\alpha = .74$) oldukça iyi düzeydedir. Ortaya çıkan bu 3 faktörlü yapı, geleneksel olarak kimlik statülerinin 4 statü altında ele alınış şekli ile çelişiyor gözükse de bazı geçmiş araştırmalarda da kararsız ve kargaşalı statülerin ortak

faktör altında birleşerek üç faktörlü yapının ortaya çıktığı gözlenmiştir (örn: Bennion ve Adams, 1986; Varan, 1990). Bu durum aynı zamanda, ölçeğin farklı bir kültürde kullanılmış olmasına dayalı olarak açıklanabilir (Adams, 2009, kişisel iletişim).

Sosyal Sermayenin Bileşenleri Olarak Ele Alınan Değişkenler

Güven Duygusu: Ailesine, arkadaşlarına, öğretim üyelerine duyduğu güven ve yaşadığı ülkede kendini ne derece güvende hissettiği (4 dereceli likert- iç tutarlık katsayısı .52), 4 madde ile ölçülmüş ve elde edilen toplam puan kullanılmıştır. Sosyal sermaye değişkeni olarak ele alınan bu ilk üç ölçüm kişisel bilgi formunda yer alan sorular yoluyla ölçülmüştür.

Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin arkadaştan algılanan sosyal desteği ölçen 4 maddesinden elde edilen toplam puan kullanılarak ölçülmüştür.

Diğer İnsanlardan Algılanan Sosyal Destek: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin diğer insanlardan algılanan sosyal desteği ölçen 4 maddesiyle ölçülmüştür.

Öğretim Üyelerinden Algılanan Özerklik Desteği: Öğrenme Ortamı Anketinden elde edilen toplam puanlar kullanılmıştır.

Anneden Algılanan Sıcaklık, Katılım ve Özerklik Desteği: Ebeveyne Yönelik Algılar Ölçeğinin anneden algılanan sıcaklık, katılım ve özerklik desteği boyutlarından elde edilen toplam puanlar kullanılmıştır.

Aileden Algılanan Sosyal Destek: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin aileden algılanan sosyal desteği ölçen 4 maddesinden elde edilen toplam puan kullanılmıştır.

Kimlik Sermayenin Bileşenleri Olarak Ele Alınan Değişkenler

Bu çalışmada kimlik sermayesinin iki temel bileşeninin ölçülmesinde kullanılan ölçme araçları: (1) *Eylemlilik (Agency):* Etkin Kişilik Ölçeği (benlik saygısı, yaşamda amaçlılık, iç kontrol odaklılık ve benlik yeterliği boyutları) ve (2) *Özerklik (Autonomy):* Kendini Belirleme Ölçeği (Kendi Duygularının ve Benliğinin Farkında Olma ve Seçim Yapmaya Yönelik Algılar Boyutları).

İşlem

Veri toplama aşamasında öncelikle örnekleme yer alan altı üniversitenin Rektörlüklerinden araştırma izni alınmış ve talep eden üniversitelerden etik kurul izni çıkarılmıştır. Uygulamalar sınıflara ders veren öğretim üyelerinin izin verip vermemesine ve araştırma için ayırdığı süreye bağlı olduğu için temelde iki yolla gerçekleştirilmiştir: (1) sınıflara gidilerek 30-40 dakika süren toplu uygulamalar yapılması, (2) dersin başında isteyen öğrencilere anket formlarının dağıtılarak evde yanıtlayıp araştırmacıya getirmelerinin sağlanması. Sınıfta yapılan uygulamalar yaklaşık 40'ar kişilik

sınıflarda araştırmacı ve/veya ona yardımcı olan öğretim elemanları ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve araştırmanın sonuçlarına ne şekilde ve ne zaman ulaşabilecekleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların Kimlik Statülerine Göre Dağılımı

Ego Kimlik Statüleri Ölçeği'nden elde edilen puanlara dayalı olarak katılımcıların herbirinin ait olduğu kimlik statüsünün belirlenmesinde Adams, Shea ve Fitch (1979) tarafından saptanmış ölçütler kullanılmaktadır. Bu ölçütlere göre öncelikle her bir kimlik statüsünden elde edilen ortalama puanlar ve standart kaymalar hesaplanmakta, ardından kesme noktalarının saptanması amacıyla ortalama puanlara standart kaymalar eklenerek ortalamaların bir standart kayma üstü, o statünün kesme noktasını oluşturmaktadır. Ancak Jones, Adams, Akers ve White (1994) kimlik statülerine yönelik sınıflama ölçütlerini tekrar gözden geçirmiş ve bir standart kayma yerine yarım standart kayma eklenerek de kesme noktalarının saptanabileceğini önermişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada da denek kaybını en az düzeyde tutmak amacıyla kimlik statülerine göre sınıflama işlemi ortalama puanlara yarım standart kayma eklenerek kesme noktalarının saptanması yöntemine göre gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama araçları kısmında da belirtildiği gibi bu araştırma örneğinde başarılı, erken bağlanmış ve kararsız olmak üzere üç kimlik statüsü mevcuttur. Bu durum dikkate alınarak ve yarım standart sapma kriteri dikkate alınarak yapılan kimlik statüsü sınıflaması ile katılımcıların %18.3'ünün "saf" erken bağlanmış, %27.6'sının "saf" başarılı ve %19.9'unun da "saf" kararsız kimlik statüsünde olduğu ve bunun örneklemin %65.8'lik bir kesimini oluşturduğu görülmektedir. Genellikle uygulandığı gibi bu çalışmada da katılımcı sayısının fazla olması nedeniyle düşük profilde ve geçiş statüsünde yer alan katılımcıların kimlik statüsü ile ilişkili analizlere dahil edilmemelerine karar verilmiştir. Tablo 1'de geçiş statüsündeki ve düşük profilli katılımcıların çıkarılmasının ardından 648 (%65.8) katılımcıdan elde edilen kimlik statüsü dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2.

Kimlik Statülerine Göre Sosyal Sermaye Değişkenlerinin Ortalama Puan, Standart Sapma (Parantez İçinde) ve Tukey Sonuçları

Sosyal Sermaye Değ.	Erken B. (E) Ort. (S)	Başarılı (B) Ort. (S)	Kararsız (K) Ort. (S)	Tukey Sonuçları (Anlamlı Farklar)
1. Benlik Saygısı	15.1 (2.7)	16.2(2.4)	14.2(2.7)	B > E (q = 4.3**) B > K (q = 8.2**) E > K (q = 3.4**)
2. Yaşamda Amaçlılık	25.1 (5.9)	26.9(5.3)	22.2(6.3)	B > E (q = 3.2**) B > K (q = 8.7**) E > K (q = 4.9**)
3. İç Kontrol Odaklılık	20.6 (3.9)	21.8(4.2)	20.6(3.9)	B > E (q = 2.9*) B > K (q = 3.3**)
4. Benlik Yeterliği	17.2 (2.9)	18.6(3.2)	16.7(3.2)	B > E (q = 4.9*) B > K (q = 6.8**)
5. Kend. Duy. Ben. F.	19.2 (4.6)	21.6(3.7)	18(4.4)	B > E (q = 5.9**) B > K (q = 9.1**) E > K (q = 2.8*)
6. Seçim Yap. Y. A.	18.9 (4.3)	20.4(3.7)	17.7(4.5)	B > E (q = 3.7**) B > K (q = 6.8**) E > K (q = 2.7*)

* $p < .05$, ** $p < .01$

Farklı Kimlik Statülerindeki Katılımcıların Sosyal Sermaye Değişkenlerine Göre Gösterdikleri Farklılıklar

Hipotez 1'in sınanması amacıyla, 3 kimlik statüsüne göre "saf" bir biçimde ayrışabilmiş olan 648 katılımcı ile varyans analizleri gerçekleştirilmiş ve ait olunan kimlik statüsünün ergenin sosyal sermayesi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sosyal sermaye alt boyutlarından elde edilen toplam puanlara 3 (kimlik statüsü: erken bağlanmış-başarılı-kararsız) x 2 (cinsiyet: kız-erkek)'lik Çok Değişkenli Kovaryans Analizi uygulanmıştır. Yaş ise kovaryans değişkeni olarak analizlere katılmıştır. I. Tip hatanın önlenmesi için Bonferroni düzeltmesi yapılmış ve $\alpha = .005$ olarak alınmıştır.

Tablo 1.

Geçiş Statüsündekilerin ve Düşük Profillilerin Çıkarılması Sonucunda Analize Alınan Katılımcıların Genel Kimlik Statüsü Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzdeler (Parantez İçinde)

Cinsiyet	Erken B. f (%)	Başarılı f (%)	Kararsız f (%)	TOPLAM f
Kız	96 (27.2)	152 (43.1)	105 (29.7)	353
Erkek	84 (28.5)	120 (40.7)	91 (30.8)	295
Toplam	180 (27.8)	272 (42)	196 (30.2)	648

Uygulanan ilk Çok Değişkenli Kovaryans Analizi sonuçları, kimlik statüsünün temel etkisinin güven duygusu ($F(2, 634) = 10.48, p < .01$), arkadaşlardan algılanan sosyal destek ($F(2, 634) = 23.1, p < .01$), diğer insanlardan algılanan sosyal destek ($F(2, 634) = 25.2, p < .01$), öğretim üyelerinden algılanan sosyal destek ($F(2, 634) = 6.35, p < .01$), anneden algılanan sıcaklık ve katılım ($F(2, 634) = 22.35, p < .01$), anneden algılanan özerklik ($F(2, 634) = 26.31, p < .01$) ve aileden algılanan sosyal destek ($F(2, 634) = 35.2, p < .01$) üzerinde anlamlı olduğunu göstermiştir. Kimlik statüsünün temel etkisinin yedi bağımlı ölçüme göre gösterdiği ortalamalar arası farklılıkların incelenmesi için Tukey Testi uygulanmıştır. Katılımcıların farklı kimlik statülerine göre sosyal sermaye değişkenlerinden elde ettikleri ortalama puanlar ve Tukey testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2’de yer alan ortalamalardan da izlenebileceği gibi, tüm sosyal sermaye değişkenlerine ait ortalamalar birbirinden farklılaşmaktadır. Güven duygusu ortalamalarına baktığımızda, erken bağlanmışların kararsızlara göre ve başarılıların da kararsızlara göre kendileri için önemli olan insanlara (aileleri, arkadaşları ve öğretim üyeleri) daha fazla güven duydukları görülmektedir. Arkadaşlardan algılanan sosyal destek ise başarılılarda, erken bağlanmışlara ve kararsızlara kıyasla daha yüksektir. Erken bağlanmışlar ise kararsızlardan daha yüksek oranda arkadaş desteği algılamaktadırlar. Diğer insanlardan algılanan sosyal destek ortalamasının başarılılarda, kararsızlara göre ve erken bağlanmışlarda, kararsızlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Öğretim üyesinden algılanan özerklik desteği ise sadece başarılılarda kararsızlara göre daha fazladır. Anneden algılanan sıcaklık ve katılım ortalamalarının başarılılarda, erken bağlanmışlara ve kararsızlara göre, erken bağlanmışlarda da ise kararsızlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anneden algılanan özerklik desteği ise başarılılarda, erken bağlanmış statüsündekilere göre ve kararsız kimlik statüsünde yer alanlara kıyasla daha yüksektir. Erken bağlanmış kimlik statüsünde anneden algılanan özerklik desteği de kararsız kimlik statüsündekilere göre daha yüksektir. Aileden algılanan sosyal desteğin ise başarılılarda erken bağlanmış statüdekilere göre ve kararsız kimlik statüsünde yer alanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Erken bağlanmış kimlik statüsünde aileden algılanan sosyal destek de kararsız kimlik statüsündekilere göre daha yüksektir.

Cinsiyetin temel etkisi ise bağımlı değişkenlerden arkadaşlardan algılanan sosyal destek ($F(1, 634) = 10.62$,

$p < .01$) anneden algılanan sıcaklık ve katılım ($F(1, 634) = 11.47$, $p < .01$) ile ailenin sosyal desteği ($F(1, 634) = 43.7$, $p < .01$) üzerinde anlamlıdır. Kızlar erkeklere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek almakta (kızlar

Ort. = 23.2, erkekler *Ort.* = 21.8), annelerini daha fazla sıcak ve katılımcı olarak görmekte (kızlar *Ort.* = 70.9, erkekler *Ort.* = 67.8) ve ailelerinden de daha fazla sosyal destek algılamaktadırlar (kızlar *Ort.* = 24.5, erkekler *Ort.* = 22.2).

Farklı Kimlik Statülerindeki Katılımcıların Kimlik Sermayesi Değişkenlerine Göre Gösterdikleri Farklılıklar

Hipotez 2’nin sınanabilmesi amacıyla bir önceki analizlerde kullanılan yol takip edilmiş ve uygulanan Çok Değişkenli Kovaryans Analizinde bu defa benlik saygısı, yaşamda amaçlılık, iç kontrol odaklılık, benlik yeterliği, kendi duygularının ve benliğinin farkında olma, seçim yapmaya yönelik algılar bağımlı değişkenler olarak analizlere katılmıştır (Bonferroni düz. $\alpha = .008$). Kimlik statüsünün temel etkisinin benlik saygısı ($F(2, 641) = 33.3$, $p < .01$), yaşamda amaçlılık ($F(2, 641) = 36.2$, $p < .01$), iç kontrol odaklılık ($F(2, 641) = 7.04$, $p < .01$), benlik yeterliği ($F(2, 641) = 27.3$, $p < .01$), kendi duygularının ve benliğinin farkında olma ($F(2, 641) = 45$, $p < .01$) ve seçim yapmaya yönelik algılar ($F(2, 641) = 24.8$, $p < .01$) üzerinde anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Cinsiyetin temel etkisi ise sadece benlik yeterliği üzerinde etkilidir ($F(1, 641) = 11.9$, $p < .01$).

Tablo 3.

Kimlik Statülerine Göre Kimlik Sermayesi Değişkenlerinin Ortalama Puan, Standart Sapma (Parantez İçinde) ve Tukey Sonuçları

Sosyal Sermaye Değ.	Erken B. (E) <i>Ort. (S)</i>	Başarılı (B) <i>Ort. (S)</i>	Kararsız (K) <i>Ort. (S)</i>	Tukey Sonuçları (Anlamlı Farklar)
1. Güven Duygusu	11.8 (1.7)	11.8 (1.9)	11.1 (1.8)	B > K (q = 4.5**) E > K (q = 4.2**)
2. Arkadaş Sos. Des.	22.4 (4.9)	24.2 (4.7)	21.1 (5.5)	B > E (q = 3.7**) B > K (q = 6.8**) E > K (q = 2.6*)
3. Diğ. Sos. Des.	20.3 (8)	22 (8)	16.7 (8.2)	B > K (q = 7.1**) E > K (q = 4.5**)
4. Öğr. Üy. Özerk. D.	47.5 (12.8)	50.2 (15.2)	45.6 (13.8)	B > K (q = 3.5**)
5. An. Sıcak.-Kat.	70 (11.3)	72.8 (10.2)	65.7 (12.3)	B > E (q = 2.6*) B > K (q = 6.8**) E > K (q = 3.8**)
6. An. Özerk. Des.	48.1 (7.5)	50.8 (7.4)	45.4 (8.9)	B > E (q = 3.6**) B > K (q = 7.2**) E > K (q = 3.2**)
7. Aile Sosyal Des.	23.8 (4.5)	24.9 (3.6)	21.6(5.1)	B > E (q = 2.8*) B > K (q = 8.2**) E > K (q = 4.8**)

* $p < .05$, ** $p < .01$

Kimlik statülerine göre bağımlı değişkenlerden elde edilen puanların ortalamaları Tukey testi ile karşılaştırılmış, ortalamalar ile Tukey testi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur. Tablo 3’ten de takip edilebileceği gibi, benlik saygısı bağımlı değişkeninden elde edilen puan ortalamaları başarılı statüde, erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Erken bağlanmış statüdekiler de kararsızlara göre benlik saygısı açısından daha yüksek puanlar almışlardır. Yaşamda amaçlılıktan elde edilen puan ortalamaları ise başarılı statüde, erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Erken bağlanmış statüdekiler de kararsızlara göre yaşamda amaçlılık açısından daha yüksek puanlar almışlardır. İç

kontrol odaklılıktan elde edilen toplam puan ortalamaları başarılı statüde, erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Benlik yeterliğinden elde edilen toplam puan ortalamaları başarılı statüde, erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Kendi duygularının ve benliğinin farkında olmadan elde edilen puan ortalamaları ise başarılı statüde erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Erken bağlanmış statüdekiler de kararsızlara kendi duygularının ve benliğinin farkında olma açısından daha yüksek puanlar almışlardır. Seçim yapmaya yönelik algılardan elde edilen puan ortalamaları ise başarılı statüde, erken bağlanmış ve kararsız statüye göre daha yüksektir. Erken bağlanmış

statüdekiler de kararsızlara göre seçim yapmaya yönelik algılar açısından daha yüksek puanlar almışlardır. Ayrıca, cinsiyet temel etkisinin mevcut olduğu benlik yeterliği değişkenine bakıldığında erkeklerin benlik yeterliği ortalamalarının (18) kızlardan (17.1) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Değerlendirme ve Sonuç

Hipotez 1’de beklendiği üzere, tüm sosyal sermaye değişkenlerinden elde edilen puanların kimlik statülerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuçlar sosyal sermayenin yetişkinliğe geçiş sürecindeki gençlerin kimliklerinin şekillenmesindeki rolünü ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguları genel olarak değerlendirdiğimizde özellikle kararsız kimlik statüsündeki katılımcıların en dezavantajlı grup olduğunu

görmekteyiz. Kararsız kimlik statüsündeki gençler diğer iki kimlik statüsünde yer alan akranlarına kıyasla ailesi ve diğer sosyal çevresinde yer alan insanlara daha az güvenmekte, arkadaşlarından ve diğer insanlardan daha az sosyal destek görmekte, öğretim üyelerini daha az kendi özerkliğini destekleyici olarak algılamakta, annelerinden daha az sıcaklık, katılım ve özerklik desteği almakta ve genel olarak ailelerini sosyal anlamda daha az destekleyici görmektedirler. Bahsedilen üç kimlik statüsü arasında en avantajlı konumda olan ise beklendiği gibi başarılı kimlik statüsünde yer alan gençlerdir.

Literatürde daha çok olumsuz kimlik statüsü olarak kabul gören ve ailenin değerlerini olduğu gibi sorgulamaksızın kabul eden erken bağlanmış grubun, bu çalışmanın örnekleminde sahip olduğu sosyal sermaye açısından çok dezavantajlı konumda olmadığı anlaşılmaktadır. Örneğin güven duygusu, diğer insanlardan algılanan sosyal destek, öğretim üyesinden algılanan özerklik desteği gibi sosyal sermaye değişkenleri açısından erken bağlanmış ve başarılı kimlik statüsü arasında fark bulunmamaktadır. Ayrıca, güven duygusu, akranlardan ve diğer insanlardan algılanan sosyal destek, anneden algılanan sıcaklık ve katılım, anneden algılanan özerklik desteği ve aileden algılanan sosyal destek erken bağlanmış statüde yer alan katılımcılarda daha yüksektir. Bu bulgular, erken bağlanmış statüdeki ergenler ile başarılı statüde yer alanlar arasında sahip olunan sosyal sermaye açısından fark olmadığını ortaya koyan bazı araştırmaların bulgularıyla da tutarlık göstermektedir (Kerpelman ve White, 2006; Meeus, 1996; Weinmann ve Newcombe, 1990). Ancak yine de şunu gözden kaçırmamak gerekmektedir; erken bağlanmış statüdeki gençler arkadaşlardan algılanan sosyal destek, anneden algılanan sıcaklık ve katılım, anneden algılanan özerklik ve aileden algıladıkları sosyal destek açısından başarılı statüde yer alan gençler kadar şanslı görünmemektedir. Bu sonuçlar erken bağlanmışların birçok sosyal sermaye değişkeni açısından kararsızlara göre daha iyi bir kaynağa sahip olmakla birlikte, özellikle sosyal sermayenin ailesel boyutu ve akran desteği açısından da başarılı gruba kıyasla daha düşük seviyede olduklarını göstermektedir.

Erken bağlanmış statüdeki gençler ailelerinin istek ve beklentileri doğrultusunda, keşif süreci yaşamaksızın kimliklerini yapılandırmış olsalar da başarılı statüdekilere kıyasla akranlarından ve ailelerinden de daha az sosyal destek gördüklerini düşünmekte ve annelerini daha az sıcak, katılımcı ve özerkliklerini destekleyici olarak algılamaktadırlar. Sonuçlar, özellikle olumlu ve destekleyici aile ortamlarında yetişmenin daha sağlıklı kimlik statüleri edinilmesindeki rolünü ortaya koyan çalışmaların bulgularıyla paraleldir (örn: Akman, 2007; Adams, Ryan ve Keating, 2000; Berzonsky, 2004).

Üniversite ortamı ile ilgili sosyal sermaye faktörlerinin kimlik statüleri üzerindeki rolü değerlendirildiğinde ise; başarılı kimlik statüsündeki gençlerin okudukları üniversitenin bir öğrencisi olmaktan memnun olan, arkadaşlarından sosyal destek gören, dersine giren öğretim üyelerini özerkliklerini destekleyici olarak algılayan gençler olduğunu görmekteyiz. Bu bulgular üniversite atmosferinin, öğretim üyelerinden alınan özerklik desteğinin ve akranlar tarafından desteklenmenin kimlik gelişimi üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koyan geçmiş araştırmaların sonuçlarıyla da tutarlık sergilemektedir (Adams ve ark., 2000; Black ve Deci, 2000; Clifton ve ark., 2004). Cinsiyet farkı açısından ele alındığında ise kızlar erkeklere göre arkadaşlarından daha fazla sosyal destek algılamakta, annelerini daha sıcak ve katılımcı olarak görmekte ve ailelerinden de daha fazla sosyal destek algılamaktadırlar. Cinsiyet açısından gözlenen bu farklılıklar bazı başka çalışmalarda da bulunmuştur (örn: Kerpelman ve White, 2006; Lapsley ve ark., 1990). Kızlar, aile üyeleri ile ve akranları ile olan ilişkilerinde daha sıcak ilişkiler kurabilmekte ve bu ortamlarda kurdukları ilişkiler de onların sosyal sermayelerini zenginleştirmektedir. Sosyal sermaye açısından gözlenen bu cinsiyet farklılıkları kız ve erkeklerin sosyal ağlarının daha detaylı olarak incelendiği çalışmalarla açıklık kazanabilir.

Hipotez 2’de beklendiği üzere, başarılı kimlik statüsünde yer alan gençlerin bu araştırmada kimlik sermayesinin iki temel bileşeni olarak ele alınan “eylemlilik” ve “özerklik” açısından diğer iki kimlik statüsünde yer alan gençlere göre daha iyi bir konumda olduğu anlaşılmaktadır. Benlik saygısı, yaşamda amaçlılığı, iç kontrol odaklılığı ve benlik yeterliği yüksek olan bu gençler aynı zamanda akranlarına kıyasla daha yüksek bir özerklik düzeyine sahiplerdir. Kararsız kimlik statüsündeki gençler ise birçok kimlik sermayesi boyutu açısından en düşük seviyede yer almışlardır. Erken bağlanmış statüdeki gençlerin başarılı kimlik statüsündekiler kadar olmasa da benlik saygısı, yaşamda amaçlılık, kendi duygularının ve benliğinin farkında olma ve seçim yapma boyutlarında kararsız statüdekilere göre daha iyi düzeyde oldukları bulunmuştur. İç kontrol odaklılık ve benlik yeterliği alanlarında ise erken bağlanmış ve kararsız statüdekiler arasında bir farklılık yoktur. Elde edilen tüm bu bulgular, başarılı kimlik statüsündeki gençlerin kimlik sermayesi açısından da yüksek seviyede olduklarını gösteren geçmiş araştırmaların bulgularıyla da tutarlılık göstermektedir.

(örn: Abu-Rayya, 2006; Hofer ve ark., 2007; Schwartz ve ark., 2005; Waterman, 2007).

Hipotez 1'de olduğu gibi, Hipotez 2'de de beklenenden farklı olarak erken bağlanmış statüdeki gençlerin kararsız olanlara göre sahip oldukları kimlik sermayeleri açısından daha avantajlı bir konumda olduğu bulunmuştur. Kararsız statüde yer almak hem sosyal destek hem de içsel yeterlikler açısından birey için olumsuz bir konum yaratmaktadır. Bunun nedeni daha önceki kısımlarda da bahsedildiği gibi içinde yaşanılan kültürden kaynaklı farklılıklar olabilir. Kararsız statüde yer alan üniversite düzeyindeki bir öğrenci belki de aynı statüdeki lise öğrencisinden farklı olarak ne yaşadığı sosyal çevreden destek algılıyor, ne de buna bağlı olumlu içsel yeterlikler geliştirebiliyor olabilir. Erken bağlanmışlar ise sahip oldukları sosyal ağ ve bu ağdan sağladıkları sosyal destek açısından başarılılardan çok farklılaşmamakla birlikte, içsel yeterlikler yani sahip olunan kimlik sermayesi açısından onların gerisinde kalmaktadırlar. Bu kimlik statüsünde yer alan gençler başarılı bir kimlik edinme sürecinde kendilerine keşif yapma gücü sağlayacak içsel yeterliklere sahip olmadıkları için daha güvenli ve destekleyici olarak gördüğü aile ortamına daha çok yakınlaşmayı ve onlarla benzer özelliklerde bir kimlik geliştirmeyi de tercih etmiş olabilirler. Bu çalışmanın örnekleminde en olumsuz statüde yer alan kararsız grubun yaşamlarının ilerleyen yıllarında, yetişkinliğe ve meslek hayatına geçişte ne gibi zorluklarla karşılaşacakları, kimlik statüsü açısından sahip oldukları bu dezavantajı devam ettirip ettirmeyecekleri ileride yapılacak boyamsal araştırmalarla incelenebilir. Erken bağlanmışlar ve başarılıların yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde verdikleri kararlar, mesleki yaşam ve kişilerarası ilişkilerde gösterebilecekleri farklılıklar da araştırılabilir.

Bu çalışmada yetişkinliğe geçiş sürecindeki üniversite öğrencilerinin başarılı bir kimlik geliştirmelerinde sosyal sermaye ve kimlik sermayesinin önemli bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. Geniş bir üniversite öğrencisi örneklemden elde edilen bu bulgular, hem sosyal hem de kimlik sermayeleri açısından en dezavantajlı grubun kararsız statüdeki gençler olduğunu göstermiştir. Erken bağlanmışlar ise sosyal sermayenin bazı boyutları açısından başarılı grup ile eşit kaynaklara sahip olmakla birlikte, içsel yeterlikler açısından onların gerisinde kalmaktadırlar. Bu sonucun içinde yaşanılan kültürle olan bağları araştırılabilir. Kültürde egemen olan değer sistemi, anne-babanın ve diğer sosyalizasyon kaynaklarının gençten nasıl bir kimlik geliştirmesini bekledikleri ve bu alanda ona ne gibi seçenekler sundukları incelenmeye değer konulardandır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın yetişkinliğe geçiş sürecindeki gençlerin kimlik statülerinin şekillenmesini sosyal ve kimlik sermayeleri çerçevesinde ele alması açısından önemli bir katkıya sahiptir. Özellikle de kimlik sermayesinin içinde özerkliği de barındıracak biçimde ele alınmış olması özerkliğin kimlik gelişimindeki rolünün gösterilmesinde oldukça önemli bir katkı sağlamıştır. İlerleyen çalışmalarda sosyal sermaye ve kimlik

sermayesi kavramları daha çok yönlü olarak ele alınabilir. Bu sayede gençlerimizin sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirebilmeleri için gerçekleştirilebilecek olan uygulamalı çalışmalar için zengin bir kaynak sağlanabilir.

Kaynakça

- Abu-Rayya, H. M. (2006). Ethnic identity, ego identity, and psychological well-being among mixed-ethnic Arab-European adolescents in Israel. *British Journal of Developmental Psychology*, 24, 669-679.
- Adams, G. R. (2009). E-mail yoluyla yazışma. Ocak, 2007.
- Adams, G. R., Berzonsky, M. D., & Keating, L. (2006). Psychosocial resources in first-year university students: The role of identity processes and social relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 81-91.
- Adams, G. R., Ryan, B. A., & Keating, L. (2000). Family relationships, academic environments, and psychosocial development during the university experience: a longitudinal investigation. *Journal of Adolescent Research*, 15(1), 99-122.
- Adams, G. R., Shea, J., & Fitch, S. A. (1979). Towards the development of an objective assessment of ego-identity status. *Journal of Youth and Adolescence*, 8, 223-237.
- Akman, Y. (2007). Identity status of Turkish university students in relation to their evaluation of family problems. *Social Behavior and Personality*, 35(1), 79-88.
- Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295-315.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Arnett, J. J. (2001). Conceptions of the transition to adulthood: Perspectives from adolescence to midlife. *Journal of Adult Development*, 8, 133-143.
- Arnett, J. J. (2005). The developmental context of substance use in emerging adulthood. *Journal of Drug Issues*, 35(2), 235-254.
- Bennion, L. D., & Adams, G. R. (1986). A revision of the objective measure of ego identity status: An identity instrument for use with late adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 1, 183-198.
- Berzonsky, M. D. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(3), 213-220.
- Berzonsky, M. D., & Kuk, L. S. (2000). Identity status, identity processing style, and the transition to university. *Journal of Adolescent Research*, 15, 81-98.
- Berzonsky, M. D., & Kuk, L. S. (2005). Identity style, psychosocial maturity, and academic performance. *Personality and Individual Differences*, 39, 235-247.
- Black, A. E., & Deci, E. L. (2000). The effects of instructors' autonomy support and students' autonomous motivation on learning organic chemistry: A self-determination theory perspective. *Science Education*, 84, 740-756.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Cakir, S., & Aydin, G. (2005). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Adolescence*, 40(160), 847-859.
- Clifton, R. A., Perry, R. P., Adams Stubbs, C., & Roberts, L. W. (2004). Faculty environments, psychosocial dispositions, and the academic achievement of college students. *Research in Higher Education*, 45(8), 801-828.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Psychology*, 94, 95-120.
- Coleman, J. C. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Côté, J. E. (1997). An empirical test of the identity capital model. *Journal of Adolescence*, 20, 577-597.

- Côté, J. E. (2005). Identity capital, social capital and the wider benefits of learning: Generating resources facilitative of social cohesion. *London Review of Education*, 3(3), 221-237.
- Côté, J. E. (2007). E-mail yoluyla yazışma. Mayıs, 2007.
- Côté, J. E., & Schwartz, S. (2002). Comparing psychological and sociological approaches to identity: Identity status, identity capital, and the individualization process. *Journal of Adolescence*, 25, 571-586.
- Grotevant, H. D., & Adams, G. R. (1984). Development of an objective measure to assess ego-identity in adolescence: Validation and replication. *Journal of Youth and Adolescence*, 13, 419-438.
- Duru, E. (2007). Re-examination of the psychometric characteristics of the multidimensional scale of perceived social support among Turkish university students. *Social Behavior and Personality*, 35(4), 443-452.
- Eker, D., Arkar, H., & Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmesi, formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Eryüksel, G. N. (1987). *Ergenlerde kimlik statülerinin incelenmesine ilişkin kesitsel bir çalışma*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Field, J. (2006). *Sosyal sermaye*. Çev. Bilgen, B. ve Şen, B. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fitzpatrick, K. M., Piko, B. F., Wright, D. R., & LaGory, M. (2005). Depressive symptomatology, exposure to violence, and the role of social capital among African American adolescents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 75, 262-274.
- Fukuyama, F. (2000). Social capital and civic society, *International Monetary Fund Working Paper*, WP/00/74, 1-18.
- Hofer, J., Kartner, J., Chasiotis, A., Busch, H., & Kiessling, F. (2007). Socio-cultural aspects of identity formation: The relationship between commitment and well-being in student samples from Cameroon and Germany. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 7(4), 265-288.
- Jones, R. M., Adams, G. R., Akers, J. F., & White, J. M. (1994). Revised classification criteria for the Extended Objective Measure of Ego Identity Status (EOMEIS). *Journal of Adolescence*, 17, 533-549.
- Kerpelman, J., & White, L. (2006). Interpersonal identity and social capital: The importance of commitment for low income, rural, African American adolescents. *Journal of Black Psychology*, 32(2), 219-242.
- King, P. E., & Furrow, J. L. (2004). Religion as a resource for positive youth development: Religion, social capital, and moral outcomes. *Developmental Psychology*, 40(5), 703-713.
- Lapsley, D. K., Rice, K. G., & Fitzgerald, D. P. (1990). Adolescent attachment, identity, and adjustment to college: Implications for the continuity of adaptation hypothesis. *Journal of Counseling & Development*, 68, 561-565.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.). *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Meeus, W. (1996). Studies on identity development in adolescence: An overview of research and some new data. *Journal of Youth and Adolescence*, 25, 569-598.
- Portes, A. (1998). Social capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York, Simon & Schuster.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2007). *Self-determination theory. Questionnaires: Perceptions of parents scales (POPS)*. Temmuz 16, 2007 http://www.psych.rochester.edu/SDT/measures/parent_coll.html
- Schwartz, S.J., Côté, J.E., & Arnett, J. J. (2005). Identity and agency in emerging adulthood: Two developmental routes in the individualization process. *Youth and Society*, 37, 201-229.
- Shanahan, M. J. (2000). Pathways to adulthood in changing societies: Variability and mechanisms in life course perspective. *Annual Review of Sociology*, 26, 667-692.
- Sheldon, K., & Deci, E. (1996). *The self-determination scale*. Unpublished manuscript. University of Rochester. Rochester, NY.
- Sheldon, K. M., Ryan, R., & Reis, H. T. (1996). What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(12), 1270-1279.
- Varan, A. (1990). Liseli gençlerin kimlik statülerinin cinsiyet, yaş ve sosyal-çevre açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Waterman, A. S. (2007). Doing well: The relationship of identity status to three conceptions of well-being. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 7(4), 289-307.
- Weinmann, L., & Newcombe, N. (1990). Relational aspect of identity: Late adolescents' perceptions of their relationships with parents. *Journal of Experimental Child Psychology*, 50, 357-369.
- Williams, G. C., & Deci, E. L. (1996). Internalization of biopsychological values by medical students: A test of self-determination theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 767-779.
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of Personality Assessment*, 52 (1), 30-41.